Verslag KNNV-reis Vlaamse Ardennen, maandag 4 t/m zaterdag 9 juni 2018

Het landschap van de Vlaamse Ardennen.

Voor de geologische geschiedenis van de Vlaamse Ardennen moet je zo'n **500 miljoen jaar** terug in de tijd**,** toen de continenten nog niet geheel gevormd waren. In het zuiden lag een groot continent (Gondwana) waar een heel stuk van af brak. Dit stuk (Avalonia) omvatte een groot gedeelte van het huidige Engeland, Ierland en de huidige Beneluxlanden. Dit stuk dreef langzaam richting het noordelijk continent (Baltica). Uiteindelijk botsten die continenten tegen elkaar. Het grote continent, Gondwana dreef ook noordwaarts en ongeveer **400 miljoen jaar later** schoof de oceanische korst van Gondwana onder de korst van Avalonia. Hierdoor ontstond het zogenaamde "Massief van Brabant", een gebergte dat doorliep tot in Engeland. Op zo'n breukvlak (in dit geval de Caledonische plooiing genoemd) wordt de samengedrukte vloeibare massa door scheuren naar de oppervlakte gedrukt. We zagen dit vulkanisch gevormde gesteente in de groeve van Lessines. Hier werden de stenen gedolven en tot kasseien bewerkt.
Het Massief van Brabant bleef heel lang als gebergte bestaan. Door erosie werd er alleen maar materiaal afgevoerd, totdat door de stijging van de zeespiegel de flanken van het gebergte onder het zeewater kwamen te staan. Het erosiemateriaal van het gebergte werd nu als erosiemateriaal in het gevormde bekken afgezet.
Toen in het laat Carboon **(ong. 300 miljoen jaar geleden)** uiteindelijk de continenten Gondwana en Afvalonia botsten werd o.a. de Ardennen gevormd. Deze nieuwe gebergten produceerden na verloop van tijd grote hoeveelheden puin die in bekkens van het Massief van Brabant werden afgezet. De zee werd teruggedreven en de massa werd samengedrukt. Doordat de afzetting van erosiemateriaal ongeveer gelijke tred hield met de verzakking van de bekkens, ontstonden enorme moerasgebieden. Door afvlakking van het continent, als gevolg van erosie, werd de zee steeds verder opgevuld zodat de zeespiegel weer ging stijgen.
In de krijtperiode **(grofweg 100 miljoen jaar geleden)** stak er nog maar weinig land boven het water uit en werd dus ook maar weinig materiaal afgezet in zee. In de relatief kalme en warme zee was er een enorme toename van microscopisch kleine dieren met een kalkskelet. Na het afsterven bleven deze kalkskeletten over en werden er dikke krijtlagen afgezet. Zo ook in de grotendeels afgesleten restanten van het Massief van Brabant.
De overgangstijd **(ongeveer 65 miljoen jaar geleden)** tot de huidige tijd en de vorming van het continent Europa verliep met een groot aantal schommelingen. Herhaaldelijk trekt de zee zich terug en dan werd het land weer overspoeld. Tenslotte ontstaan door het opdrukken van Afrika tegen Europa, nieuwe gebergten zoals de Alpen en de Pyreneeën. Een groot deel van west Europa komt boven de zeespiegel uit en er vormt zich een nieuwe binnenzee en een groot deel van België maakt hier deel van uit. Al het grove materiaal, uit de directe omgeving, is al eerder afgezet. In deze relatief rustige binnenzee wordt dan alleen nog maar klei en zandige klei afgezet. Na weer nieuwe periodes van overspoeling en het terugtrekken van de zee, werden zanden afgezet en grote geulen uitgesleten. Deze geulen zetten het zand weer af in de getijdestromingen langs de kustlijn.
En zo komen we tenslotte in het tijdperk waarin het huidige landschap van de Vlaamse Ardennen wordt gevormd. Een deel van die zanden waren zeer fijn van structuur en bevatten veel ijzer. Deze zanden, werden langs de toenmalige kustlijn afgezet en staan bekend als de zanden van Diest. Deze zanden

werden, doordat ze relatief veel ijzer bevatten, min of meer aan elkaar gekit, en waren veel minder erosiegevoelig. Ze bleven als heuvels achter in het verder geërodeerde landschap. Deze heuvels worden ook wel **getuigenisheuvels** genoemd.
Pas na de laatste ijstijd, toen Vlaanderen er als een soort Waddengebied moet hebben uit gezien, begonnen de rivieren met hun slopende werking door in het door zand en kleilagen opgebouwde land hun eigen wegen te zoeken. Hierdoor werden de dalen uitgesleten en ontstonden de riviersystemen die zorgden voor de afvoer van water en sedimenten. In de relatief rustige buitenbochten werden sedimenten afgezet en in de binnenbochten, waar de stroming veel sterker was, ging het uitslijten vaak door tot op de hardere ondergrond van de kalkafzettingen. Tijdens onze excursies was ook heel goed te zien dat deze dalen een langzaam glooiende helling en de ene oever hadden en aan de andere kant vaak een steile diepe helling.
Tijdens onze excursies hebben we hier en daar verschillende waarnemingen kunnen doen van de geologische geschiedenis van de Vlaamse Ardennen, zoals in deze korte beschrijving uiteen is gezet.

Gerard Plat

Verslag dag 1 maandag, 4 juni

Om 10.00 uur precies was het gezelschap compleet op het parkeerterrein van station Amersfoort Vathorst. Na een voorspoedige reis naderden we Gent waar Gerard, onze reisleider en chauffeur, door een wegomleiding de goede route moest zoeken, wat wonderwel lukte dankzij of ondanks de geestige hulp van Marinus. Onze bestemming was het Stedelijk Natuurgebied Gent: Bourgoyen-Ossemeersen, beheerd door Natuurpunt, de Belgische natuurorganisatie die heel effectief kan werken doordat alle geledingen erin verenigd zijn. De bus was net geparkeerd toen een aardige, praatgrage Belg ons waarschuwde dat het ons wel eens een bekeuring kon opleveren, hoewel er geen enkel parkeerverbod te ontdekken viel. Gelukkig wist hij een goed alternatief.

Al gauw waren we enthousiast en eensgezind planten aan het benoemen en bediscussiëren. Echt KNNV. Marinus fotografeerde alles en stuurde het naar Waarneming.be. Veel **Waterviolier** *(Hottonia palustris)* en een paar prachtige pollen **Watertorkruid** *(Oenanthe aquatica)* zie foto.vormden de hoogtepunten. Gerard had ondertussen contact met onze achtste sportieve deelnemer Jan, die de fiets had genomen in plaats van de bus. We ontmoetten elkaar bij het Natuureducatie Centrum waar we lekker buiten konden zitten om wat te drinken. Tot slot maakten we een rondje over een oud spoorweg-tracé. De laatste etappe naar ons verblijf Het Leerhof in Parike verliep ook voorspoedig. Het bleek een mooie locatie met een binnenplaats en een grote emmer waar onze meegebrachte planten in konden. De grote, prachtige spin die erin woonde, hebben we niet op naam gebracht.
Het diner werd opgediend in 'Moeder Agnes', een prima restaurant, leuk gelegen, waar we bij het drankje vooraf nog lekker buiten konden zitten. Een mooi einde van een heerlijke dag.

Els van Wijnen

Verslag dag 2 dinsdag, 5 juni

Vandaag reden we naar Zegelsem om het Burreken te bezoeken. Dit typisch Vlaamse Ardennen-landschap bestaat uit akkers, bossen en graslanden met veel bomenrijen en houtkanten ertussen. Het is een erg heuvelachtig gebied met 116 m. als hoogste en 50 m. als laagste punt in het landschap. Het wordt geaccentueerd door holle wegen en taluds. Zo ontstond een mooi mozaïek van lichtrijke loofbossen, kleine bronbosjes, vochtige en bloemrijke weiden en talrijke houtige kleine landschapselementen. Deze lappendeken van bosjes, akkers en graslanden wordt doorsneden door de kronkelende Krombeek met haar diepe bedding. Tot zover al het moois maar……..
Door de intensieve landbouwmethoden en de schaalvergroting zijn jammer genoeg vele kleine landschapselementen zoals drinkpoelen, hoogstamboomgaarden en houtkanten verdwenen.
We waren dus erg benieuwd wat we gingen aantreffen. In het dorpje vonden we op een oude muur meteen al **Schubvaren** *(Asplenium ceterach)*. Na het oversteken van de rijksweg, liep het al snel flink omhoog tussen de akkers door. Die waren ingezaaid met **Tarwe** *(Triticum aestivum)* en **Italiaans raaigras**

(Lolium multiflorum). Wat hier echter onmiddellijk onze aandacht trok, waren niet de plantjes maar de vogels zoals de Geelgors en de Veldleeuwerik. De randen van de akkers leverden niet erg veel bijzonders op. Enkele vondsten waren: **Gewone duivenkervel** *(Fumaria officinalis),* **Echte kamille** *(Matricaria chamomilla)*, **Akkerkers** *(Rorippa sylvestris)* en **Rietgras** *(Phalaris arundinacea)* Pas toen we het bosgedeelte bereikten, konden we wat leukere soorten noteren zoals **Gevlekt longkruid** *(Pulmonaria officinalis)*, **Boszegge** *(Carex sylvatica)* en vele uitgebloeide **Wilde hyacinten** *(Hyacinthoides non-scripta)*, **Daslook** *(Allium ursinum)* en **Kleine maagdenpalm** *(Vinca minor).* Ook maakten we hier kennis met onze eerste **Reuzenpaardenstaart** *(Equisetum telmateia)*. Vlak voor onze eerste koffie break zagen we een mooie Zadelzwam (Polyporus squamosus). En nadat een ieder zijn verbruikte calorieën weer had aangevuld, vervolgden we onze wandeling.
Begeleid door de zang van het Goudhaantje en de Boomkruiper ontdekten we langs de oever van de Krombeek een groot aantal **Hangende zeggen** *(Carex pendula).* Gerard raapte uit de beekbedding een fossiele oesterschelp op. Waarmee hij aantoonde wat hij eerder al had uitgelegd. Namelijk dat dit heel lang geleden zee was geweest. Verderop tussen de gemarkeerde "knuffelbomen" stond een mooi veldje **Eenbloemig parelgras** *(Melica uniflora)* en een enkele pol **Ruige veldbies** *(Luzula pilosa)*. Langs de invalsweg naar een paar huizen zagen we in de berm duizenden Vuurwantsen (Pyrrhocoris apterus) in allerlei ontwikkelingsstadia. Vlak voor het oversteken van een weiland vulde Gerard zijn rugzak nog met iets waar deze streek om bekend staat namelijk Belgisch Hardsteen. Pffff een flinke klus omdat verder mee te moeten dragen. In het weiland stond **Kamgras** *(Cynosurus cristatus)* mooi te bloeien. Na onze tweede koffie break liepen we door een grasland met aan een kant een prachtig bloeiend braamstruweel waar het waarschijnlijk op een mooie warme, zonnige dag zou miegelen van de vlinders. Nu kwamen we niet verder dan een Bruinzandoogje *(Maniola jurtina)* en een Icarusblauwtje *(Polyommatus icarus)*. Tegen vieren waren we weer terug bij onze P-plaats voor de kerk in Zegelsem waar twee, wat eerder teruggelopen leden, een mooie vondst hadden gedaan naast een stenen trap namelijk **Blauw walstro** *(Sherardia arvensis)*. zie foto.

Helaas geen vuursalamander of Paarbladig goudveil maar wie weet:
"Wat niet is, kan nog komen".
Op naar hotel, douchen en diner.

Cor van Hoften

Verslag dag 3 woensdag, 6 juni.
Het belooft weer een warme dag te worden.
Na een heerlijk ontbijt weer even naar de Aldi en daar bij de broodjes afdeling ook nog even een paar plastic zakken plukken om planten in mee te nemen naar 'huis' voor verdere determinatie.
Toen op naar het Raspaillebos bij Geraardsbergen.
Onze bus geparkeerd op een grote parkeerplaats bij het bezoekerscentrum en meteen richting bos.
Na een paar honderd meter zagen we een braak liggende akker vol met boterbloemen, allemaal met teruggeslagen kelk, dus op het eerste oog: Knolboterbloem.
Maar Els wist dat er nog een soort is die dat ook heeft. En inderdaad: goed bekeken, geen knol en nogal behaard, dus de **Behaarde boterbloem** *(Ranunculus sardous.)* zie foto. Had ik nog Niet eerder gezien, een bijzondere ervaring. Gerard kwam aan-Lopen met een insect dat wat op een hommel leek maar op zijn rug vier opvallende gele vlekken had. Het bleek de Penseelkever te zijn, ook geen alledaagse vondst.

Iets verder gelopen zagen we een bosperceel met een helemaal roze gekleurde bodem. Het bleek niet van de Adderwortel zoals we aanvankelijk dachten maar van de **Bosorchis** *(Dactylorhiza*

maculata subsp. fuchsii). Opnieuw voor mij een ongekende belevenis. Er was met een trekker gewoon doorheen gereden, maakte niets uit, zo massaal stonden ze er.
Weer een eindje verder links een heel veldje met **Kale jonker** *(Cirsium palustre)* en langs het pad een hele grote pol **Hangende zegge** *(Carex pendula).*
Toen kwamen we in het bosgebied met de oorspronkelijke begroeiing: hoog opgaande stammen van Haagbeuk, Tamme kastanje, Zoete kers, Beuk, Eik en de struikvorm van de Hazelaar.
Een Raspaillebos werd vroeger om de 10 jaar bij de stronk afgezet voor gerief- of brandhout, daarna liep het gewoon weer uit. De onder begroeiing bestond uit heel veel **Kleine maagdenpalm** (Vinca minor), verder **Groot-** *(Impatiens noli-tangere)* en **Klein springzaad** *(Impatiens parviflora)*, **Groot Heksenkruid** (*Circaea lutetiana),* **Moeraswalstro** *(Galium palustre)*, **Grote muur** *(Stellaria holostea),* **Koninginnekruid** *(Eupatorium cannabinum),* **Adelaarsvaren** *(Pteridium aquilinum)* , **Bosgierstgras** *(Milium effusum)*, **Lelietje-van-dalen** *(Convallaria majalis)* om maar wat te noemen en langs de natte, vaak smalle, paden **IJle zegge** *(Carex remota),* **Egelboterbloem** *(Ranunculus flammula)* en natuurlijk **Waterpeper** *(Persicaria hydropiper).*Om zeker te weten of het geen Perzikkruid is moet je goed kauwen op een paar jonge blaadjes. Wie deed dat ook alweer? Oh ja, Marinus natuurlijk.
Overal in het bos zagen we restanten van **Bosanemoon** *(Anemone nemorosa),* **Daslook** *(Allium ursinum)* en zaadstengels van **Wilde hyacint** *(Hyacinthoides non-scripta).*
Wat moet dat hier eind april een feest geweest zijn van al die vroege voorjaarsbloeiers.
Verderop kwamen we bij een beek waar we een orchis in knop vonden die misschien het Wit bosvogeltje kon zijn. Maar helaas, even later zagen we overal de veel voorkomende **Brede wespenochis** *(Epipactis helleborine subsp. helleborine)* staan.
Al wandelend door het prachtige landschap, kwamen we langs een bosrand met een weiland met koeien. Daar stonden drie badkuipen met drinkwater. Op de bodem lag wat rommel en in de middelste bak zagen Marinus en ik drie salamanders, bruin met een iets lichtere buik en een paar strepen op de zij en rug. Door het schrikdraad konden we niet dichter bij komen, maar ik denk dat het Alpenwater salamanders waren.
Omdat we om 14.00 uur een afspraak hadden voor de steengroeven waren we op tijd weer terug bij de geparkeerde bus voor de lunchpauze. Cor en Marinus waren doorgelopen naar het Natuur educatie centrum met een heel mooi insectenhotel en een grote **Zwarte moerbeiboom** *(Morus nigra)* vol rijpe vruchten.De toiletten worden gespoeld met regenwater. Dat zag ik ook in het bezoekerscentrum bij de Kalmthoutse heide. Doen ze dat in Nederland ook?
Daarna op naar de steengroeven te Lessen (Lessines in het Frans). zie foto.

Onze gids, Willem Boonen, heeft ons rond geleid langs de vier steengroeven en verteld over de geologie en de geschiedenis van de groeven. We maakten een wandeling door de stad langs de rivier de Dender met de oude fabrieksgebouwen en de kaden waar vroeger de schepen geladen werden vanuit 'storthuisjes'. Nu alles in verval, de rijke historie en groot maatschappelijk verleden. Spectaculair de grote diepte (wel 200 m) en de steile wanden van de groeven. Op een muur groeide **Gewone Eikvaren** *(Polypodium vulgare),* **Plat beemdgras** *(Poa compressa)* en **Tripmadam** *(Sedum rupestre)* en onderaan **Rapuzelklokje** *(Campanula rapunculus).* Het was bloedheet, boven 30 graden, onbewolkt. Ik was blij dat we even ergens binnen gingen om wat te drinken en af te koelen. Daarna via heel smalle doorgangetjes naar de nog in werking zijnde groeve met fabrieksterrein. Wat een lawaai en drukte van grote vrachtauto's en hoge transportbanden daar. Alles in de wijde omgeving bedekt met een dikke laag grijs stof. De porfier en ander hard gesteente wordt nu niet meer gebruikt voor het hakken van kasseien zoals vroeger, maar meer vergruisd voor allerlei toepassingen. In een stenen vensterbank van een huis zagen we een mooie schelpafdruk. Heel bijzonder.Tot slot bezochten we een vol gestorte oude groeve die door een groep van vrijwilligers veranderd is tot een prachtig natuurgebied met o.a. **Bosorchis** *(Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii*) en **Bijenorchis** *(Ophrys apifera)* zie foto.Tijdens de uitleg van de heer Boonen leerden we een aantal

mooie Vlaamse uitdrukkingen en woorden. Een daarvan was 'sluikstort' die nog wel eens plaats vindt in de natuurgebieden, tot groot verdriet en ergernis van de hard werkende vrijwilligers.
Nadat Gerard onze gids bedankt had voor deze interessante en leerzame middag, reden we terug naar ons verblijf in Het Leerhof te Parike.

Loes Jansen-de Smidt

Verslag dag 4 donderdag 7 juni
Wandeling door de Perlink vallei

We wandelen een blauwe route vanuit Korsele, een kleine 12 km. Het is prachtig weer, af en toe erg warm. Het is een mooie wandeling over smalle paden in het boerenland, door fruitboomgaarden en over stille weggetjes. Dit deel van Vlaanderen is erg intensief in gebruik bij de landbouw; tarwe, gerst, suikerbieten, fruitboomgaarden enzovoorts. Het nadeel is dat de natuur alleen de bermen en akkerranden ter beschikking heeft, vandaag kunnen we daardoor weinig bijzonders vinden.
Wel bijzonder (voor mij althans) is een Grote Keizer libel. zie foto

Grappig was dat we in het begin bizons in een weiland zagen grazen. Ongeveer halverwege kwamen we aan bij de Nederzwalm aan de voet van de Molenberg, we pauzeerden op de brug en dronken wat, het was heerlijk koel in de schaduw.

De Ronde van Vlaanderen komt hier ook langs, in de zijgevel van het Molenbergrestaurant 'De Mechelse Koekoek' is een gedicht hierover aangebracht van Willie Verhegghe :

De Molenberg
De Ronde in Zwalm dat is spektakel op de Molenberg,
het angstaanjagend kraken en knarsen van kettingen,
kasseien doe ongenadig in de kuiten klauwen en,
enzovoorts..

Op de terugweg kwamen we nog langs een mooie, oude, monumentale korenmolen (zie foto) waar we ons brood aten.

Tissenhovemolen

Om 15 uur waren weer terug bij het startpunt. Het was erg warm en weinig mensen hadden zin om nog in het hete busje rond te rijden om wat andere plekken te bezoeken. De meeste mensen stapten uit bij ons hotel, een drietal ging nog met Gerard op stap. Ik had mijn racefiets mee en ben nog lekker een

kleine 2 uur wezen fietsen. Wat is dit gebied prachtig om te fietsen! Veel korte klimmetjes en afdalingen en prachtige uitzichten.
Een kleine opsomming van interessantere waarnemingen:
Grote Keizer libelle, Spotvogel, **Dolle Kervel** *(Chaerophyllum temulum)* , **Reuzepaardenstaart** *(Equisetum telmateia)*. **Rood guichelheil** *(Anagallis arvensis subsp. arvensis)*, **Kruisbladige wolfsmelk** *(Euphorbia lathyris)*, **Slaapbol** (Papaver somniferum) , **Juffertje-in-het-groen** *(Nigella damascena).*

Jan Schulte

Verslag dag 5 vrijdag, 8 juni
Vandaag gingen we naar Ename.
Hier vind je een van de mooiste en oudste bossen van de Vlaamse Ardennen.
De eerste waarneming van de dag was een Sint Jacobsvlinder op een muur van de supermarkt waar we onze lunchaankopen deden. De vlinder was zijn vleugels aan het opwarmen.
In Ename hebben we een ommetje gemaakt door een woonwijk. Tegen een hoge coniferenhaag zat een mot, die door Els onmiddellijk werd herkend als een buxusmot. De buxusmot werd in een potje gedaan voor nadere bestudering. Daar ben ik verder niet bij geweest.
In een tuin met uitsluitend houtsnippers stonden vier **Brede wespenorchissen** *(Epipactis helleborine subsp. helleborine)* bij elkaar. Ze stonden er wel treurig bij.

Planten die we die dag tegenkwamen en die we nog niet eerder hadden gezien waren **Vijfvingerkruid** *(Potentilla reptans),* **Bosereprijs** *(Veronica montana)*, **Heelblaadjes** *(Pulicaria dysenterica)*, **Dicht havikskruid s.l.***(Hieracium vulgatum / maculatum / argillaceum / diaphanoides)* , **Kantig hertshooi** *(Hypericum maculatum subsp. obtusiusculum)* en **Gewone rolklaver** *(Lotus corniculatus).* Verder kwamen we weer een veld vol **Bosorchissen** *(Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii)*tegen. Zie foto.

Bij dat veld bosorchissen ontmoetten wij een man die een lang betoog hield over de mooiste natuurgebieden in België, orchissen, ontwikkelingen betreffende de natuur in het algemeen en bepaalde gebieden (planten, insecten, dierenwelzijn) in het bijzonder. Hij praatte in een heel hoog tempo. Ik denk dat niemand het allemaal heeft kunnen volgen. Mij duizelde het.
Klein kaasjeskruid *(Malva neglecta)* zijn we tegengekomen toen we aan het eind van de middag wat gingen drinken bij een café (Wielercafé Leentje) aan een drukke weg.
Waar we die dag serieus naar op zoek zijn gegaan, maar niet hebben gevonden was de paarse schubwortel.

Die dag hebben we voor het eerst de nachtegaal en de grasmus gehoord. Ze waren dicht bij ons. Voor de nachtegaal zijn we nog een tijdje blijven staan.

Lies Bakker

Verslag dag 6, zaterdag 9 juni
We zijn er tijdens de reis op vooruitgegaan: we vertrokken met zeven man en keerden terug met acht! Bovendien stemde Gerard bij hoge uitzondering toe in een uitgesteld vertrek: 9.30 uur, heel bijzonder voor de KNNV.

Bezoekgebied was het Belgische deel van de Kalmthoutseheide. Een groot contrast met de gebieden die we eerder bezochten: i.p.v. brongebieden en beekdalen, nu heidevelden en vennen.
Vandaar de **Bruine snavelbies** *(Rhynchospora fusca),* **Kleine zonnedauw** *(Drosera intermedia)* en veel beekoeverlibellen.
De zoektocht naar een geschikte lunchlocatie langs de rijksweg eindigde na geruime tijd bij La Place, dichtbij de eindbestemming. Geen probleem, na twee 4-gangen diners hadden we niet echt honger.

Bert van Maanen

Een uur vroeger dan gepland werden we weer netjes gedropt bij station Vathorst in Amersfoort.
Zo kwam er een eind aan een overwegend warme week in de Vlaamse Ardennen. Waarvan de ontstaansgeschiedenis van het landschap zeer interessant was maar de botanische hoogtepunten toch wat tegen vielen.

Samenstelling verslag en soortenlijsten
Cor van Hoften

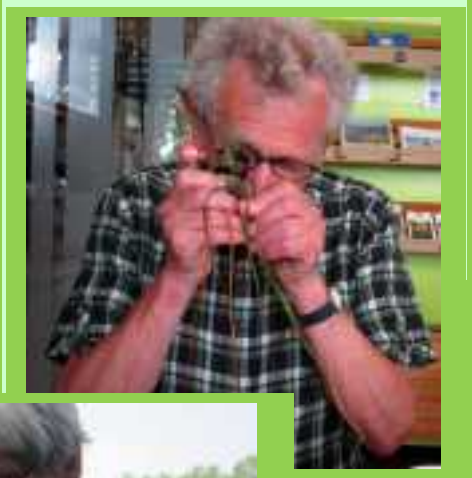

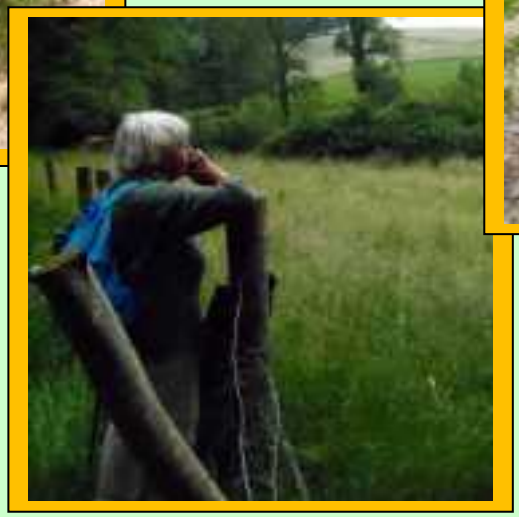

Waarnemingen dag 1 KNNV-reis maandag 4- zaterdag 9 juni 2018

Datum	Soort	Wetenschappelijke naam	Gebied
			Gent - Bourgoyen-O
04-06-18	Akkerkool	Lapsana communis	(be)
	Bijvoet	Artemisia vulgaris	
	Blaartrekkende boterbloem	Ranunculus sceleratus	
	Echte kamille	Matricaria chamomilla	
	Echte valeriaan	Valeriana officinalis	
	Engels raaigras	Lolium perenne	
	Fluitenkruid	Anthriscus sylvestris	
	Gekroesde melkdistel	Sonchus asper	
	Gele kamille	Anthemis tinctoria	
	Gele lis	Iris pseudacorus	
	Gele waterkers	Rorippa amphibia	
	Gewone brunel	Prunella vulgaris	
	Gewone smeerwortel	Symphytum officinale	
	Gewoon biggenkruid	Hypochaeris radicata	
	Glanshaver	Arrhenatherum elatius subsp. elatius	
	Grasmuur	Stellaria graminea	
	Grote lisdodde	Typha latifolia	
	Grote ratelaar	Rhinanthus angustifolius	
	Grote wederik	Lysimachia vulgaris	
	Heggenwikke	Vicia sepium	
	Hopklaver	Medicago lupulina	
	Ijle dravik	Bromus sterilis	
	Jacobskruiskruid	Jacobaea vulgaris subsp. vulgaris	
	Kamgras	Cynosurus cristatus	
	Kleine karekiet		
	Kluwenzuring	Rumex conglomeratus	
	Knoopkruid	(Centaurea jacea)	
	Koekoek		
	Bosrietzanger		
	Kruldistel	Carduus crispus	
	Mannagras	Glyceria fluitans	
	Moerasspirea	Filipendula ulmaria)	
	Moeraswalstro	Galium palustre	
	Okkernoot of Walnoot	Juglans regia	
	Ringelwikke	(Vicia hirsuta)	
	Robertskruid	Geranium rorbertianum	
	Rode klaver	Trifolium pratense	
	Scherpe boterbloem	Ranunculus acris)	
	Slipbladige ooievaarsbek	Geranium dissectum	
	Stinkende gouwe	Chelidonium majus	
	Timoteegras	Phleum pratense subsp. pratense	
	Valse voszegge	Carex otrubae	
	Veenwortel	Persicaria amphibia	
	Veldlathyrus	Lathyrus pratensis	

Veldzuring	Rumex acetosa
Vpgelwikke	Vicia cracca
Watergentiaan	Nymphoides peltata
Watermunt	Mentha aquatica
Watertorkruid	Oenanthe aquatica
Waterviolier	Hottonia palustris
Waterweegbree s.l.	Alisma s.l.
Waterzuring	Rumex hydrolapathum
Winterkoning	
Witte klaver	Trifolium repens
Wolfspoot	Lycopus europaeus
Zachte dravik	Bromus hordeaceus
Zevenblad	Aegopodium podagraria
Zwanenbloem	Butomus umbellatus

Waarnemingen dag 2
KNNV-reis dinsdag 5
juni 2018 2

Datum	Tijd	Soort	Wetenschappelijke naam	Gebied
05-06-18	17:35	Europese Mol		Parike
	17:31	Fazant		Parike
	17:21	Valse voszegge	Carex otrubae	Parike
	16:16	Blauw walstro	Sherardia arvensis	Zegelsem
	15:19	Haagwinde	Convolvulus sepium	Brakel - Burreken
	15:01	Gewone smeerwortel	Symphytum officinale	Brakel - Burreken
	14:59	Waterpeper	Persicaria hydropiper	Brakel - Burreken
	14:44	Zanglijster		Brakel - Burreken
	14:40	Dolle kervel	Chaerophyllum temulum	Brakel - Burreken
	14:03	Groene Specht		Brakel - Burreken
	13:45	Kamgras	Cynosurus cristatus	Brakel - Burreken
	13:34	Moederkruid	Tanacetum parthenium	Brakel - Burreken
	13:09	Gewone ereprijs	Veronica chamaedrys	Brakel - Burreken
	12:57	Bredewespenorchis	Epipactis helleborine	Brakel - Burreken
	12:51	Daslook	Allium ursinum	Brakel - Burreken
	12:42	Eenbloemig parelgras	Melica uniflora	Brakel - Burreken
	12:34	Grote muur	Stellaria holostea	Brakel - Burreken
	12:32	Zwartkop		Brakel - Burreken
	12:32	Roodborst		Brakel - Burreken
	12:32	Boomkruiper		Brakel - Burreken
	12:29	Kruldistel	Carduus crispus	Brakel - Burreken
	12:25	Hangende zegge	Carex pendula	Brakel - Burreken
	11:53	Veldlathyrus	Lathyrus pratensis	Brakel - Burreken
	11:49	Bijvoet	Artemisia vulgaris	Brakel - Burreken
	11:31	Reuzenpaardenstaart	Equisetum telmateia	Brakel - Burreken
	11:28	Robertskruid	Geranium robertianum	Brakel - Burreken
	11:26	Wilde hyacint	Hyacinthoides non-scripta	Brakel - Burreken
	11:25	Boszegge	Carex sylvatica	Zegelsem

11:22	Gevlekte aronskelk	Arum maculatum	Brakel - Burreken
11:20	Grote Klit	Arctium lappa	Zegelsem
11:17	Vingerhoedskruid	Digitalis purpurea	Zegelsem
11:15	Gevlekt longkruid	Pulmonaria officinalis	Zegelsem
11:15	Mannetjesvaren	Dryopteris filix-mas	Zegelsem
11:05	Kleine klaver	Trifolium dubium	Zegelsem
11:03	Kiwi	Actinidia chinensis	Zegelsem
11:01	Fluitenkruid	Anthriscus sylvestris	Zegelsem
10:52	Akkerwinde	Convolvulus arvensis	Zegelsem
10:47	Akkermelkdistel	(Sonchus arvensis	Zegelsem
10:44	Gewone duivenkervel	Fumaria officinalis	Zegelsem
10:40	Witte klaver	Trifolium repens	Zegelsem
10:40	Zilverschoon	Potentilla anserina	Zegelsem
10:39	Italiaans raaigras	Lolium multiflorum	Zegelsem
10:35	Ruige zegge	Carex hirta	Zegelsem
10:30	Rietgras	Phalaris arundinacea	Zegelsem
10:27	Grasmuur	Stellaria graminea	Zegelsem
10:21	Veldleeuwerik		Zegelsem
10:12	Echte kamille	Matricaria chamomilla	Zegelsem
10:09	Heermoes	Equisetum arvense	Zegelsem
10:07	Veldzuring	Rumex acetosa	Zegelsem
10:07	Scherpe boterbloem	Ranunculus acris	Zegelsem
10:06	Harig knoopkruid	Galinsoga quadriradiata	Zegelsem
10:06	Vogelwikke	Vicia cracca	Zegelsem
10:01	Schubvaren	Asplenium ceterach	Zegelsem

Waarnemingen dag 3 KNNV-reis woensdagmorgen 6 juni 2018

Datum	Tijd	Soort	Wetenschappelijke naam	Gebied
05-06-18		Behaarde boterbloem	Ranunculus sardous	Raspaillebos Geraardsbergen
		Witte krodde	Thlaspi arvense	
		Bosorchis	Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii	
		Kale jonker	Cirsium palustre	
		Hangende zegge	Carex pendula	
		Kleine maagdenpalm	Vinca minor	
		Mannetjes ereprijs	Veronica officinalis	
		Boszegge	Carex sylvatica	
		Groot springzaad	Impatiens noli-tangere	
		Klein springzaad	Impatiens parviflora	
		Smalle stekelvaren	Dryopteris carthusiana	
		Brede stekelvaren	Dryopteris dilatata	
		Groot heksenkruid	Circaea lutetiana	
		Moeraswalstro	Galium palustre	
		Dwergzegge	Carex oederi subsp. oederi	
		Rietgras	Phalaris arundinacea	
		Grote muur	Stellaria holostea	

Mannagras	Glyceria fluitans
Koninginnekruid	Eupatorium cannabinum
Gladde witbol	Holcus mollis
Adelaarsvaren	Pteridium aquilinum
Bosgierstgras	Milium effusum
Lelietje-van-dalen	Convalaria majalis
IJle zegge	Carex remota
Egelboterbloem	Ranunculus flammula
Waterpeper	Persicaria hydropiper
Bosanemoon	Anemone nemorosa
Daslook	Alium ursinum
Wilde hyacint	Hyacinthoides non-scripta
Brede wespenochis	Epipactis helleborine subsp. helleborine
Zwarte moerbeiboom	Morus nigra

Waarnemingen dag 3 KNNV-reis woensdagmiddag 6 juni 2018

Datum	Tijd	Soort	Wetenschappelijke naam	Gebied
05-06-18	22:01	Veldleeuwerik		Parike (Dg) (be)
06-06-18	17:05	Gewone margriet	Leucanthemum vulgare	Anciennes Carrières du Mouplon et des Sarts (Lessines) (be)
6-6-2018	17:04	Schermhavikskruid	Hieracium umbellatum	Anciennes Carrières du Mouplon et des Sarts (Lessines) (be)
06-06-18	17:04	Bijenorchis	Ophrys apifera	Anciennes Carrières du Mouplon et des Sarts (Lessines) (be)
06-06-18	17:01	Bosorchis	Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii	Anciennes Carrières du Mouplon et des Sarts (Lessines) (be)
06-06-18	16:39	Robertskruid	Geranium robertianum	Bois-De-Lessines (be)
06-06-18	16:38	Wilde reseda	Reseda lutea	Bois-De-Lessines (be)
06-06-18	15:49	Bezemkruiskruid	Senecio inaequidens	Lessines (be)
06-06-18	15:49	Gewone eikvaren	Polypodium vulgare	Lesse
06-06-18	15:00	Plat beemdgras	Poa compressa	Lesse
06-06-18	15:40	Tripmadam	Sedum rupestre	Lessines (Carrières) (be)
06-06-18	15:37	Rapunzelklokje	Campanula rapunculus	Lessines (Carrières) (be)

Waarnemingen dag 4
KNNV-reis 7 juni 2018 4

Datum	Tijd	Soort	Wetenschappelijke naam	Gebied
07-06-18	14:16	Slaapbol	Papaver somniferum	Sint-Maria-Horebeke (Dg) (be)
		Jufferte-in-het-groen	Nigella damascena	
07-06-18	14:14	Behaarde boterbloem	Ranunculus sardous	

07-06-18	14:08	Kruisbladige wolfsmelk	Euphorbia lathyris	
07-06-18	13:03	Moerasandoorn	Stachys palustris	
		Rood guichelheil	Anagallis arvensis subsp. arvensis	
07-06-18	12:30	Groot kaasjeskruid	Malva sylvestris	
07-06-18	12:27	Groenling		
07-06-18	12:27	Boerenzwaluw		
07-06-18	12:26	Merel		
07-06-18	12:24	Zwarte mosterd	Brassica nigra	
		Reuzenpaardenstaart	Equisetum telmateia	
07-06-18	12:15	Gewoon varkensgras	Polygonum aviculare	
07-06-18	11:59	Klein streepzaad	Crepis capillaris	
07-06-18	11:51	Krulzuring	Rumex crispus	
07-06-18	11:39	Akkerkool	Lapsana communis	Sint-Denijs-Boekel - Moldergem (be)
07-06-18	11:33	Gewone smeerwortel	Symphytum officinale	Sint-Denijs-Boekel - Molenberg (be)
07-06-18	11:21	Grote Bonte Specht		Sint-Denijs-Boekel - Molenberg (be)
07-06-18	11:21	Look-zonder-look	Alliaria petiolata	Sint-Denijs-Boekel - Molenberg (be)
07-06-18	11:04	Robertskruid	Geranium robertianum	Sint-Blasius-Boekel - Caildenberg (be)
07-06-18	10:55	Stinkende gouwe	Chelidonium majus	Sint-Blasius-Boekel - Caildenberg (be)
07-06-18	10:44	Echte kamille	Matricaria chamomilla	Sint-Maria-Horebeke (Dg) (be)
07-06-18	10:37	Gerst	Hordeum vulgare	
07-06-18	10:35	Akkerwinde	Convolvulus arvensis	
07-06-18	10:33	Dolle kervel	Chaerophyllum temulum	
07-06-18	10:25	Fazant		
07-06-18	10:22	Timoteegras	Phleum pratense subsp. pratense	
		Grote Keizerlibel		
07-06-18	10:20	Ruige zegge	Carex hirta	
07-06-18	10:15	Ringelwikke	Vicia hirsuta	

Waarnemingen dag 5 KNNV-reis 8 juni 2018

Datum	**Tijd**	**Soort**	**Wtenschappelijke naam**
		Klein kaasjeskruid	Malva neglecta
08-06-18	14:21	Heggenwikke	Vicia sepium
08-06-18	14:15	Bosorchis	Dactylorhiza maculata subsp. fuchsii
08-06-18	14:10	Kantig hertdhooi	Hypericum maculatum subsp. obtusiusculum
08-06-18	14:06	Grote Klit	Arctium lappa
08-06-18	14:01	Dagkoekoeksbloem	Silene dioica
08-06-18	13:57	Sint-Janskruid	Hypericum perforatum
08-06-18	13:55	Gekroesde melkdistel	Sonchus asper

08-06-18	13:54	Grasmus	
08-06-18	13:52	Grasmuur	Stellaria graminae
08-06-18	13:51	Gewone rolklaver s.l.	Lotus corniculatus
08-06-18	13:40	Dicht havikskruid s.l.	Hieracium vulgatum / maculatum / argillaceum / diaphanoides
08-06-18	13:38	Schijfkamille	Matricaria discoidea
08-06-18	13:36	Akkerdistel	Cirsium arvense
08-06-18	13:31	Mispel	Mespilus germanica
08-06-18	13:27	Nachtegaal	
08-06-18	13:23	Zevenblad	Aegopodium podagraria
08-06-18	13:20	Buizerd	
08-06-18	13:13	Gierzwaluw	
08-06-18	13:12	Merel	
08-06-18	13:11	Holenduif	
08-06-18	13:10	Zwartkop	
08-06-18	12:49	Waterpeper	Persicaria hydropiper
08-06-18	12:48	Scherpe boterbloem	Ranunculus acris
08-06-18	12:46	Zanglijster	
08-06-18	12:46	Fazant	
08-06-18	12:43	Heelblaadjes	Pulicaria dysenterica
08-06-18	12:20	Fluitenkruid	Anthriscus sylvestris
08-06-18	12:16	Bosereprijs	Veronica montana
08-06-18	11:45	Brede wespenorchis	Epipactis helleborine subsp. helleborine
08-06-18	11:05	Gevlekte aronskelk	Arum maculatum
08-06-18	11:02	Reuzenpaardenstaart	Equisetum telmateia
08-06-18	11:00	Okkernoot	Juglans nigra
08-06-18	10:57	Sleedoorn	Prunus spinosa
08-06-18	10:57	Behaarde boterbloem	Ranunculus sardous
08-06-18	10:41	Reigersbek	Erodium cicutarium
08-06-18	10:26	Kleine klaver	Trifolium dubium
08-06-18	10:25	Glanshaver	Arrhenatherum elatius
08-06-18	10:25	Boerenwormkruid	Tanacetum vulgare
08-06-18	10:25	Vogelwikke	Vicia cracca
07-06-18	17:52	Blauwe glazenmaker	

Waarnemingen dag 6 KNNV-reis 9 juni 2018

Datum	Tijd	Soort	Wetenschappelijke naam	Gebied
09-06-18	13:29	Mannetjesereprijs	Veronica officinalis	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Van Ganzenven (be)
09-06-18	13:20	Schapenzuring	Rumex acetosella	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Zandplaat (be)

09-06-18	13:18	Kruipganzerik	Potentilla anglica	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Van Ganzenven (be)
09-06-18	13:12	Gewoon langbaardgras.	Vulpia myuros	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Van Ganzenven (be)
09-06-18	13:07	Kleine leeuwentand	Leontodon saxatilis	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Zandplaat (be)
09-06-18	13:06	Smalle stekelvaren	Dryopteris carthusiana	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Van Ganzenven (be)
09-06-18	13:00	Jakobskruiskruid	Jacobaea vulgaris subsp. vulgaris	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Van Ganzenven (be)
09-06-18	12:59	Zandzegge	Carex arenaria	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Zandplaat (be)
09-06-18	12:58	Sint-Janskruid	Hypericum perforatum	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Van Ganzenven (be)
09-06-18	12:57	Dwwergviltkruid	Filago minima	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Van Ganzenven (be)
09-06-18	12:53	Trekrus	Juncus squarrosus	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Zandplaat (be)
09-06-18	12:52	Tengere rus	Juncus tenuis	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Zandplaat (be)
09-06-18	12:39	Gewone waterbies	Eleocharis palustris	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Putse Moer (be)
09-06-18	12:35	Beekoeverlibel		Grenspark De Zoom/Kalmthout - Putse Moer (be)
09-06-18	12:28	Veenpluis	Eriophorum angustifolium	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Putse Moer (be)
09-06-18	12:22	Bruine snavelbies	Rhynchospora fusca	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Putse Moer (be)
09-06-18	12:20	Kleine zonnedauw	Drosera intermedia	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Putse Moer (be)
09-06-18	12:16	Azuurwaterjuffer		Grenspark De Zoom/Kalmthout - Van Ganzenven (be)
09-06-18	12:14	Roodborst		Grenspark De Zoom/Kalmthout - Zandplaat (be)
09-06-18	12:14	Pijpenstrootje	Molinia caerulea	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Zandplaat (be)
09-06-18	12:07	Gewoon biggenkruid	Hypochaeris radicata	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Zandplaat (be)
09-06-18	12:05	Fitis		Grenspark De Zoom/Kalmthout - Gemeentebos(nieuw) (be)
09-06-18	12:04	Bochtige smele	Deschampsia flexuosa	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Gemeentebos(nieuw) (be)
09-06-18	12:04	Waterpeper	Persicaria hydropiper	Grenspark De Zoom/Kalmthout - Gemeentebos(nieuw) (be)